

กลวิธีการแปลคำทางวัฒนธรรมในบทบรรยายท้ายภาพของซีรีส์จีน เรื่องตำนานนางพญางูขาว

Translation Techniques of Cultural Words in Chinese Series

“The Legend of White Snake” Subtitles

อััจจิม่า แซ่เฮ้ง

Atjima Saeheng

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

Faculty of Humanities and Social Sciences, Phranakhon Rajabhat University, Thailand

E-mail: atjima@pnru.ac.th

Received January 24, 2025; **Revised** March 26, 2025; **Accepted** March 30, 2025

Abstract

This article aims to study the translation techniques of cultural words from the subtitles of the Chinese series "The Legend of White Snake." The study found that there are five categories of cultural words in the series: those related to ecology, material, social, religious and belief, linguistic. Eight translation techniques featured in this article are ranked from most to least frequently used as follows: literal translation (60.73%), paraphrasing (10.55%), mixed literal translation and transliteration (8.91%), transliteration (6.54%), omission (6%), translation by using an idiom of similar meaning but dissimilar form (4.36%), translation by a more general word (2.18%), and using a combination of strategies (0.73%). In summary, literal translation is used for words or idioms present in both the source and target cultures. If the word appears only in the source culture, the translator will translate by using cultural substitution. For unique words without comparable equivalents, a general word will be used. Paraphrasing is used for words with much detail or untranslatable idioms. Transliteration or translation by using an idiom of similar meaning but dissimilar form is used for proper nouns. Omission is used when it doesn't affect the main meaning. Finally, a combination of strategies is used for complex words.

Keywords: translation techniques; cultural words; the legend of white snake; Chinese drama

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิธีการแปลคำทางวัฒนธรรมจากบทบรรยายท้ายภาพในซีรีส์จีน เรื่องตำนานนางพญางูขาว ผลการศึกษาพบว่า คำทางวัฒนธรรมที่ปรากฏในซีรีส์จีน เรื่องตำนานนางพญางูขาว มีทั้งหมด 5 ประเภท ได้แก่ คำทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับนิเวศ วัตถุ สังคม ศาสนาและความเชื่อ และ คำทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับภาษา โดยกลวิธีที่ใช้ในการแปลมีทั้งหมด 8 วิธี เรียงจากมากไปน้อย ดังต่อไปนี้ การแปลตรงตัว 60.73% การแปลแบบอธิบายความ 10.55% การแปลตรงตัวผสมกับการทับศัพท์ 8.91% การแปลทับศัพท์ 6.54% การแปลโดยการละ 6% การแปลแบบใช้สำนวนเทียบเคียงหรือการแทนที่ด้วยสิ่งที่มีในวัฒนธรรมปลายทาง 4.36% การแปลโดยใช้คำที่มีความหมายกว้างกว่าคำในต้นฉบับ หรือคำที่รู้จักกันโดยทั่วไป 2.18% การแปลโดยใช้หลายกลวิธีรวมกัน 0.73% สรุปได้ว่า หากเป็นคำหรือสำนวนที่ปรากฏในวัฒนธรรมต้นทาง และปลายทาง ใช้การแปลแบบตรงตัว หากปรากฏเพียงในวัฒนธรรมต้นทาง ใช้กลวิธีการแทนที่ด้วยสิ่งที่มีในวัฒนธรรมปลายทาง หากเป็นคำที่มีลักษณะเฉพาะหาคำเทียบเคียงไม่ได้ แปลโดยใช้คำที่มีความหมายกว้างกว่าต้นฉบับแทน หากเป็นคำที่มีรายละเอียดมากหรือสำนวนที่เทียบเคียงไม่ได้ ใช้วิธีอธิบายความ การแปลแบบทับศัพท์และการแปลตรงตัวผสมกับการทับศัพท์ใช้กับชื่อเฉพาะ การแปลโดยการละใช้เมื่อไม่ส่งผลต่อใจความหลัก และการแปลโดยใช้หลายกลวิธีรวมกันใช้กับคำที่มีรูปคำซับซ้อน

คำสำคัญ: กลวิธีการแปล; คำทางวัฒนธรรม; ตำนานนางพญางูขาว; ซีรีส์จีน

บทนำ

ในปัจจุบันนี้ซีรีส์จีนได้รับความนิยมเป็นอย่างมากในประเทศไทย ได้รับการเผยแพร่ผ่านสื่อต่าง ๆ ทั้งทางโทรทัศน์ ทางแอปพลิเคชันชื่อดัง เช่น We TV, Iqiyi เป็นต้น ส่งผลให้วัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิต แนวคิด และความเชื่อต่าง ๆ ของชาวจีนได้รับการถ่ายทอดมาสู่ผู้ชมผ่านฉากและเหตุการณ์ต่าง ๆ ในซีรีส์เหล่านี้ ทว่าวัฒนธรรมความเชื่อเหล่านี้มีความแตกต่างจากวัฒนธรรมไทยอย่างชัดเจน จึงจำเป็นต้องอาศัยเครื่องมือที่เป็นตัวกลางในการถ่ายทอดสิ่งเหล่านี้แก่ผู้ชม นั่นคือ การแปล โดย Phinitphuwadon (2000) ได้ให้คำนิยามของการแปลไว้ว่า การแปล คือ การถ่ายทอดข้อความจากภาษาหนึ่งไปยังอีกภาษาหนึ่ง โดยรักษารูปแบบ คุณค่า และความหมายในข้อความเดิมไว้อย่างครบถ้วน รวมทั้งความหมายแฝงซึ่งได้แก่ความหมายทางวัฒนธรรม ปรัชญา ความรู้สึก เป็นต้น

ในการแปลซีรีส์นอกจากจะต้องคำนึงถึงความถูกต้องครบถ้วนในการถ่ายทอดข้อความจากภาษาหนึ่งไปยังอีกภาษาหนึ่งแล้ว ยังต้องคำนึงถึงความหมายที่ผู้ประพันธ์ซ่อนไว้ในบทพูดของตัวละคร โดยเฉพาะอย่างยิ่งซีรีส์ย้อนยุค ซึ่งใช้ถ้อยคำที่มีความละเอียดละไม แฝงความหมายลุ่มลึก อันเป็นผลจากอิทธิพลทางวัฒนธรรมประเพณี อีกทั้งยังสะท้อนความคิดความเชื่อ และปรัชญาต่าง ๆ ดังนั้นบทพูดหรือบทบรรยายในซีรีส์ย้อนยุคของจีน จึงมักมี “คำทางวัฒนธรรม” แฝงอยู่ เพื่อสื่อความหมายทางวัฒนธรรมเสมอ Nida (1964 as cited in Pharaphoch, 2012) แบ่งวัฒนธรรมออกเป็น 5 ประเภท ได้แก่ วัฒนธรรมทางนิเวศวิทยา (Ecology Culture) คือสภาพทางภูมิศาสตร์ วัฒนธรรมทางวัตถุ (Material Culture) คือเครื่องมือเครื่องใช้ของมนุษย์ วัฒนธรรมทางสังคม (Social Culture) คือความเชื่อ ค่านิยม แบบแผนการดำเนินชีวิตของผู้คน วัฒนธรรมทางศาสนา (Religious Culture) คือความเชื่อทางศาสนา วัฒนธรรมทางภาษา (Linguistic Culture) คือ ระบบภาษาและการใช้ภาษา

ในวัฒนธรรมแต่ละประเภทจะมีคำที่สื่อความหมายถึงสิ่งเหล่านั้น Pharaohoch (2012), and Chaleegul and Segkhoonthod Nathalang (2019) ได้ศึกษาค้นคว้าคำทางวัฒนธรรมจากนวนิยาย โดย Pharaohoch (2012) เลือกศึกษานวนิยายของประเทศญี่ปุ่น เรื่อง “Memoirs of Geisha” และ Chaleegul and Segkhoonthod Nathalang (2019) เลือกศึกษานวนิยายไทย เรื่องจันทรา พบคำทางวัฒนธรรมต่าง ๆ เช่น ไร่นา ผักตบชวา ต้นชากระ จัดอยู่ในวัฒนธรรมทางนิเวศวิทยา (Ecology Culture) ชัน เรือแจว เต่า เครื่องเคียง ข้าวแกง จัดอยู่ในวัฒนธรรมทางวัตถุ (Material Culture) น้ำ ตา เป็นคำเรียกญาติหรือเรียกผู้ใหญ่ที่นับถือ ทำนา เป็นคำที่สะท้อนให้เห็นถึงการประกอบอาชีพ จัดอยู่ในวัฒนธรรมทางสังคม (Social Culture) บวชชี ใส่บาตร พันเคราะห์ เป็นคำที่สะท้อนให้เห็นความเชื่อทางศาสนา จัดอยู่ในวัฒนธรรมทางศาสนา (Religious Culture) ข้าวใหม่ปลามัน แม่พระ เป็นการใช้นำนวนแฝงความหมาย จัดอยู่ในวัฒนธรรมทางภาษา (Linguistic Culture)

ในการแปลคำทางวัฒนธรรมนั้น ผู้แปลจะต้องทำความเข้าใจภาษาต้นฉบับอย่างถ่องแท้ จากนั้นจึงถ่ายทอดออกมาเป็นภาษาฉบับแปล โดยคงความหมายให้ตรงหรือใกล้เคียงกับต้นฉบับมากที่สุด เพื่อให้ผู้ชมได้รับสารที่ถูกต้องและครบถ้วน สามารถเข้าใจความนัยที่แฝงอยู่และซึมซับอารมณ์สื่อนั้นได้ ดังนั้น นอกจากผู้แปลจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในภูมิหลังด้านสังคมวัฒนธรรม ความคิดความเชื่อ หลักปรัชญาของชนชาติในภาษาฉบับแปลเพื่อตีความความหมายแฝงและสารที่ซ่อนอยู่ในถ้อยคำเหล่านั้นแล้ว การเลือกใช้กลวิธีการแปลก็มีความสำคัญอย่างยิ่งเช่นกัน เช่นการแปลแบบคำต่อคำ การแปลแบบตรงตัว การแปลแบบเอาความ เป็นต้น การเลือกใช้กลวิธีการแปลที่เหมาะสมจะช่วยให้ผู้แปลสามารถถ่ายทอดความหมายได้ตรงตามวัตถุประสงค์และคงไว้ซึ่งอารมณ์สื่อนั้น

แม้ว่าจะมีผู้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับคำทางวัฒนธรรมเป็นจำนวนไม่น้อย ไม่ว่าจะเป็นการศึกษาจากวรรณกรรม นวนิยาย บทเพลง หรือแม้แต่หลักธรรมคำสอนทางศาสนา แต่ส่วนใหญ่จะเลือกใช้แหล่งข้อมูลที่เป็นภาษาไทยในการเปรียบเทียบระหว่างสองภาษา งานวิจัยจำนวนมากศึกษาในแง่มุมมองของกลวิธีการแปลทั้งการแปลคำทางวัฒนธรรมจากภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษ สำหรับงานวิจัยจากภาษาจีนเป็นภาษาไทยยังมีไม่มากนัก ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงได้เลือกศึกษาการแปลคำทางวัฒนธรรมจากภาษาจีนเป็นภาษาไทย โดยเลือกแหล่งข้อมูลคือซีรีส์จีน ซึ่งกำลังอยู่ในกระแสนิยมในปัจจุบัน ในงานวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยเลือกศึกษาการแปลคำทางวัฒนธรรมจากซีรีส์จีน เรื่องตำนานนางพญางูขาว (新白娘子传奇 Xīn bái niángzi chuánqí) ซึ่งสร้างมาจากหนึ่งในสี่นิทานพื้นบ้านชื่อดังของจีน เรื่องตำนานนางพญางูขาว (白蛇传 Bái shé zhuàn) โดยเลือกเวอร์ชันที่เผยแพร่ทางแอปพลิเคชัน iQIYI ในปี 2019 กำกับโดย จี้อ เหล่ย ซึ่งเป็นเวอร์ชันที่ใช้ภาษาในบทบรรยายท้ายภาพที่ผสมผสานสำนวนร่วมสมัยเข้ากับวัฒนธรรมจีนดั้งเดิมได้อย่างลงตัว อีกทั้งยังได้รับความนิยมทั้งจากผู้ชมชาวจีนและชาวต่างชาติ และเคยแพร่ภาพทางช่อง MONO29 ของประเทศไทย ในปี 2019 เช่นกัน จึงมีความน่าสนใจในแง่ของการวิเคราะห์การแปลคำทางวัฒนธรรมงานวิจัยชิ้นนี้แบ่งเนื้อหาเป็น 2 ส่วน ส่วนแรก คือ การเปรียบเทียบความถี่ของคำทางวัฒนธรรมแต่ละประเภทที่ปรากฏในซีรีส์จีน เรื่องตำนานนางพญางูขาว ส่วนที่สอง คือ การวิเคราะห์กลวิธีการแปลคำทางวัฒนธรรมที่ปรากฏในซีรีส์จีน เรื่องตำนานนางพญางูขาว ทั้งนี้เพื่อเป็นแหล่งข้อมูลให้ผู้สนใจภาษาและวัฒนธรรมจีนได้ศึกษาผ่านเรื่องราวในซีรีส์ และเป็นแนวทางให้นักแปลนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนางานแปล อีกทั้งสามารถพัฒนาต่อยอดเป็นตำราหรือหนังสือเกี่ยวกับคำทางวัฒนธรรมที่ปรากฏในซีรีส์จีนได้อีกในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความถี่ของคำทางวัฒนธรรมแต่ละประเภทที่ปรากฏในซีรีส์จีน เรื่องตำนานนางพญางูขาว
2. เพื่อศึกษากลวิธีการแปลคำทางวัฒนธรรมที่ปรากฏในซีรีส์จีน เรื่องตำนานนางพญางูขาว

ขอบเขตงานวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา งานวิจัยนี้ศึกษากลวิธีการแปลคำทางวัฒนธรรมจากภาษาจีนเป็นภาษาไทย แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาวิจัย คือ ซีรีส์จีนเรื่องตำนานนางพญางูขาว (新白娘子传奇 Xīn bái niángzi chuánqí) ที่เผยแพร่ผ่านแพลตฟอร์ม iQIYI ในปี 2019 นำแสดงโดย จวี จิ่งอี และ อวี๋ เหิงหลง กำกับโดย จี๋ เหล่ย มีทั้งหมด 36 ตอน การเก็บข้อมูลจะเลือกเฉพาะตอนที่ 1–20 ด้วยวิธีการสุ่มตามสะดวก (Convenience Sampling) โดยเปรียบเทียบบทซีรีส์ภาษาจีนและบทบรรยายใต้ภาพภาษาไทย และไม่นับสำนวนและภาษาภาพพจน์ที่ปรากฏซ้ำ

ขอบเขตด้านระยะเวลาดำเนินการวิจัย ตั้งแต่ 10 มกราคม พ.ศ.2567 – 9 มกราคม พ.ศ.2568

ทบทวนวรรณกรรม

ในการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการแปลคำทางวัฒนธรรม ผู้วิจัยงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง คืองานวิจัยของ Chaleegul and Segkhoonthod Nathalang (2019) ได้ศึกษากลวิธีการแปลคำทางวัฒนธรรมจากภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษในเรื่อง “จันดารา” Duangmala and Numtong (2022) ได้ศึกษากลวิธีการแปลและข้อผิดพลาดในการแปลคำและวลีทางวัฒนธรรมจากภาษาไทยเป็นภาษาจีน ที่ปรากฏในบทบรรยายใต้ภาพในภาพยนตร์ เรื่อง “ร่างทรง” โดยงานวิจัยทั้งสองเรื่องใช้เกณฑ์การจำแนกคำทางวัฒนธรรมจากแนวคิดของ Nida (1964) และกลวิธีการแปลของ Newmark (1998) ผลการวิจัยพบกลวิธีการแปลที่เหมือนกันทั้งหมด 7 กลวิธี คือ การทับศัพท์ แปลตรงตัว ใช้คำที่มีความหมายกว้างกว่าต้นฉบับ ใช้คำบัญญัติ การแทนที่ด้วยสิ่งที่มีในวัฒนธรรมปลายทาง การอธิบายความ และการละส่วนกลวิธีการใช้คำที่มีความหมายเป็นกลาง พบในงานวิจัยของ Chaleegul and Segkhoonthod Nathalang (2019) เพียงอย่างเดียว นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยของ Riangsiri (2020) ได้ศึกษากลวิธีการแปลคำทางวัฒนธรรมประเภทคำต้องห้ามจากภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษ จากคำบรรยายของตัวละครในซีรีส์วายเรื่อง “บังเอิญรัก” โดยเลือกใช้กลวิธีการแปลแบบใช้คำหรือสำนวนที่มีความหมายเทียบเคียงกันมากที่สุด เพื่อให้บทบรรยายมีความลื่นกระชับ สรุปได้ว่า ผู้แปลต้องมีความรู้ทางภาษาและความเข้าใจวัฒนธรรมของภาษาต้นทางและปลายทางเป็นอย่างดี จึงจะสามารถเลือกกลวิธีการแปลที่เหมาะสม และสื่อความได้ครบถ้วนถูกต้อง

แม้ว่าจะมีงานวิจัยจำนวนหนึ่งที่ศึกษาการแปลคำทางวัฒนธรรมระหว่างภาษาจีนกับภาษาไทย แต่ยังไม่มียานวิจัยใดที่วิเคราะห์กลวิธีการแปลคำทางวัฒนธรรมอย่างเป็นระบบในซีรีส์จีนแนวย้อนยุค ที่เน้นการใช้ภาษาทางการ และสื่อวัฒนธรรมจีนโบราณโดยตรง ดังนั้น งานวิจัยฉบับนี้จึงเลือกศึกษาคำทางวัฒนธรรมในซีรีส์จีนย้อนยุคในเชิงจำแนกประเภทอย่างเป็นระบบ วิเคราะห์กลวิธีการแปลโดยใช้กรอบแนวคิดของ Newmark (1988) รวมทั้งประเมินประสิทธิภาพในการถ่ายทอดวัฒนธรรมผ่านกลวิธีการแปลที่เลือกใช้ ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษากลวิธีการแปลภาษาภาพพจน์ที่ปรากฏในซีรีส์จีนแนวโบราณและแนวปัจจุบัน จากแอปพลิเคชัน iQIYI โดยอาศัยทฤษฎีการจำแนกคำทางวัฒนธรรมของ Nida (1964) แบ่งเป็น 5 ประเภท ได้แก่ คำทางวัฒนธรรมทางนิเวศ คำทางวัฒนธรรมทางวัตถุ

คำทางวัฒนธรรมทางสังคม คำทางวัฒนธรรมทางศาสนา และคำทางวัฒนธรรมทางภาษา และแนวคิดกลวิธีการแปลของ Newmark (1998) โดยคัดเลือกมา 6 กลวิธี ได้แก่ 1) กลวิธีการแปลทับศัพท์ 2) กลวิธีการแปลแบบตรงตัว 3) กลวิธีการแปลโดยใช้คำที่มีความหมายกว้างกว่าต้นฉบับ 4) กลวิธีการแปลแบบอธิบายความ 5) กลวิธีการแปลแบบใช้สำนวนเทียบเคียงหรือการแทนที่ด้วยสิ่งที่มีในวัฒนธรรมปลายทาง 6) กลวิธีการแปลโดยการละ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ดังนี้

1 การศึกษาในเชิงเอกสาร (Documentary Study) ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูล จากเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้องจากงานวิจัย บทความ หนังสือ ตำรา และทฤษฎีเกี่ยวกับการแปลคำทางวัฒนธรรม และกลวิธีการแปลของนักภาษาศาสตร์ ได้แก่ Newmark (1998) รวมถึงแนวคิดการจำแนกประเภทคำทางวัฒนธรรมของ Nida (1964) เอกสารแสดงความสัมพันธ์ที่แสดงให้เห็นถึงพื้นฐานทางทฤษฎีและกรอบแนวคิดในการวิจัยดังนี้

(1) ทฤษฎีการจำแนกคำทางวัฒนธรรมของ Nida

(2) กลวิธีการแปลของ Newmark รวมถึงการประยุกต์ใช้กับการแปลบทบรรยายท้ายภาพที่ปรากฏในซีรีส์

(3) งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ การแปลวรรณกรรม การแปลนวนิยาย และการแปลบทภาพยนตร์ ที่เกี่ยวกับการศึกษาการแปลคำทางวัฒนธรรม

2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant)

ผู้วิจัยเป็นผู้รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยตนเองจากบทสนทนาภาษาจีนต้นฉบับ และบทบรรยายท้ายภาพภาษาไทยที่ปรากฏในซีรีส์จีน เรื่อง *ตำนานนางพญางูขาว* ตอนที่ 1–20 โดยใช้วิธีการสุ่มตามสะดวก (Convenience Sampling) และไม่มีการสัมภาษณ์บุคคลอื่นเพิ่มเติม

3 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

(1) บทสนทนาที่ปรากฏในซีรีส์ภาษาจีน (ภาษาต้นฉบับ)

(2) บทบรรยายท้ายภาพภาษาไทยที่ปรากฏในซีรีส์ (ภาษาปลายทาง)

(3) เกณฑ์ในการจำแนกคำทางวัฒนธรรมและกลวิธีการแปล

4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทำการสุ่มตอนในซีรีส์จีน เรื่อง *ตำนานนางพญางูขาว* จากตอนที่ 1–20 เพื่อวิเคราะห์บทสนทนาและบทบรรยายท้ายภาพ โดยจำแนกประเภทคำทางวัฒนธรรมที่ปรากฏในซีรีส์ ตามแนวคิดของ Nida และบันทึกคำแปลภาษาไทยจากบทบรรยายท้ายภาพ จากนั้นจึงจำแนกกลวิธีการแปลที่ใช้โดยอาศัยแนวคิดของ Newmark

5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการวิเคราะห์เชิงบรรยาย (Descriptive Analysis) เพื่อจำแนกประเภทของคำทางวัฒนธรรมและอธิบายกลวิธีการแปลที่ใช้ พร้อมทั้งยกตัวอย่างประโยคสนทนาที่ปรากฏในซีรีส์ประกอบการวิเคราะห์เพื่อให้เข้าใจและเห็นภาพชัดเจน

6 การนำเสนอผลการศึกษารายวิจัย

นำเสนอผลการศึกษาในรูปแบบเชิงพรรณนา (Descriptive Study) และสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ร้อยละ เพื่อแสดงให้เห็นจำนวนและลักษณะของคำทางวัฒนธรรมในแต่ละประเภท รวมถึงการใช้กลวิธีการแปลแต่ละรูปแบบ โดยจัด

เรียงลำดับจากมากไปน้อย พร้อมทั้งยกตัวอย่างประโยคสนทนาทั้งภาษาจีนและคำแปลภาษาไทยจากซีรีส์ประกอบการอธิบาย

ผลการวิจัย

ในการวิจัยเรื่องภาพสะท้อนสังคมวัฒนธรรมและกลวิธีการแปลคำทางวัฒนธรรมในบทบรรยายท้ายภาพของซีรีส์จีนเรื่องตำนานนางพญางูขาว เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้เกณฑ์ในการแยกประเภทคำทางวัฒนธรรมจีนตามแบบของ Nida (1964) และแนวคิดกลวิธีการแปลคำทางวัฒนธรรมของนิวมาร์ก พบคำทางวัฒนธรรมทั้งหมด 5 ประเภท จำนวนทั้งสิ้น 550 คำ ได้แก่ คำทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับนิเวศ 62 คำ (11.27%) คำทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับวัตถุ 103 คำ (18.73%) คำทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับสังคม 133 คำ (24.18%) คำทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับศาสนาและความเชื่อ 95 คำ (17.27%) และคำทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับภาษา 157 คำ (28.55%)

ในการวิเคราะห์กลวิธีการแปลคำทางวัฒนธรรม ผู้วิจัยเลือกใช้เกณฑ์ในการวิเคราะห์โดยอาศัยแนวคิดกลวิธีการแปลคำทางวัฒนธรรมของ Newmark (1998) แบ่งเป็น 6 กลวิธี ได้แก่ 1) กลวิธีการแปลทับศัพท์ 2) กลวิธีการแปลแบบตรงตัว 3) กลวิธีการแปลโดยใช้คำที่มีความหมายกว้างกว่าต้นฉบับ 4) กลวิธีการแปลแบบอธิบายความ 5) กลวิธีการแปลแบบใช้สำนวนเทียบเคียงหรือการแทนที่ด้วยสิ่งที่มีในวัฒนธรรมปลายทาง 6) กลวิธีการแปลโดยการละ นอกจากนี้ ยังพบกลวิธีการแปลอื่นๆ อีก 2 กลวิธี ได้แก่ กลวิธีการแปลตรงตัวผสมการทับศัพท์ และ กลวิธีการแปลโดยใช้หลายกลวิธีรวมกัน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตารางที่ 1 กลวิธีการแปลคำทางวัฒนธรรม

Table 1 Translation techniques of cultural

กลวิธีการแปล	ประเภทคำ	นิเวศ	วัตถุ	สังคม	ศาสนา	ภาษา	รวม (%)
กลวิธีการแปลตรงตัว		27	72	92	69	74	334 (60.73)
กลวิธีการแปลแบบอธิบายความ		–	6	3	2	47	58 (10.55)
กลวิธีการแปลตรงตัวผสมกับการทับศัพท์		7	11	24	7	–	49 (8.91)
กลวิธีการแปลแบบทับศัพท์		21	3	8	4	–	36 (6.54)
กลวิธีการแปลโดยการละ		3	7	4	7	12	33 (6)
กลวิธีการแปลแบบใช้สำนวนเทียบเคียงหรือการแทนที่ด้วยสิ่งที่มีในวัฒนธรรมปลายทาง		3	1	–	1	19	24 (4.36)
กลวิธีการแปลโดยใช้คำที่มีความหมายกว้างกว่าคำในต้นฉบับหรือคำที่รู้จักกันโดยทั่วไป		1	3	2	5	1	12 (2.18)
กลวิธีการแปลโดยใช้หลายกลวิธีรวมกัน		–	–	–	–	4	4 (0.73)
รวม				550 (100.00)			

จากตารางที่ 1 พบว่า กลวิธีการแปลคำทางวัฒนธรรมเรียงลำดับจากกลวิธีที่ใช้มากที่สุดไปน้อยที่สุด ดังนี้

1. **กลวิธีการแปลตรงตัว** เป็นกลวิธีที่ใช้มากที่สุด พบทั้งหมด 334 คำ คิดเป็น 60.73% จากตาราง แบ่งเป็น 5 ประเภท ได้แก่ 1) **ด้านนิเวศ:** 青蛇 (งูเขียว)、鹤 (นกกระเรียน)、菊花 (ดอกเบญจมาศ) 2) **ด้านวัตถุ:** 琴 (พิณ)、灯笼 (โคม)、香囊 (ถุงเครื่องหอม) 3) **ด้านสังคม:** 娘亲 (ท่านแม่)、老大 (พี่ใหญ่)、殿下 (ฝ่าบาท) 4) **ด้านศาสนาและความเชื่อ:** 观音大士 (เจ้าแม่กวนอิม)、再世 (กลับชาติมาเกิด)、妖怪 (ปีศาจ) 5) **ด้านภาษา:** 不自量力 (ไม่ประมาณตัว)、一生一世 (หนึ่งชาติหนึ่งภพ)、一手遮天 (ปิดแผ่นฟ้าด้วยมือข้างเดียว)

ในการแปลคำทางวัฒนธรรมโดยใช้กลวิธีการแปลตรงตัว ผู้แปลจะถ่ายทอดเป็นภาษาปลายทางโดยเทียบเคียงความหมายแบบคำต่อคำ แล้วนำคำเหล่านั้นมาเรียบเรียงใหม่ตามโครงสร้างทางไวยากรณ์ของภาษาปลายทาง หรือแปลโดยตรง ตัวอย่างเช่น

ต้นฉบับ 秋分之后的花朵只有菊花、芙蓉还有桂花。

ฉบับแปล ดอกไม้ที่บานหลังกลางฤดูใบไม้ร่วงมีแค่ดอกเบญจมาศ ดอกบัว และดอกหอมหมื่นลี้

菊花 ตามพจนานุกรมจีนไทย แปลว่า ดอกเบญจมาศ ผู้แปลใช้กลวิธีการแปลแบบตรงตัว โดยใช้คำว่า ดอกเบญจมาศ ซึ่งตรงตามความหมายในพจนานุกรม ดอกเบญจมาศเป็นดอกไม้ที่มีรูปทรงสวย สีสันสดใส นิยมปลูกขาย และนำไปประกอบอาหารหรือทำเป็นเครื่องดื่ม แม้ว่าจะมีถิ่นกำเนิดในประเทศญี่ปุ่นและจีน แต่ดอกไม้ชนิดนี้ก็เป็นที่รู้จักในประเทศไทยมานานแล้วและนิยมปลูกเพื่อประดับบ้านเรือนเป็นส่วนใหญ่ (Kasemsap, 1977) ดังนั้นดอกไม้ชนิดจึงมีชื่อเรียกทั้งในภาษาจีนและภาษาไทย สามารถใช้กลวิธีการแปลแบบตรงตัวได้

ในการแปลตรงตัว นอกจากการเทียบเคียงความหมายระหว่างสองภาษาให้ตรงกันแล้ว ยังมีการเพิ่มคำเข้าไปเพื่อให้เกิดความชัดเจนขึ้น เรียกว่า การแปลตรงตัวแบบเพิ่มคำ ตัวอย่างเช่น

ต้นฉบับ 娘亲，你为什么还不来接我。

ฉบับแปล ท่านแม่ ทำไมยังไม่มาหาข้าอีก

คำว่า 娘亲 ตามความหมายของพจนานุกรม Cidianbao (2024) ระบุว่า “称母亲” เป็นคำใช้เรียกแม่ ผู้แปลใช้กลวิธีการแปลตรงตัว โดยแปลตามความหมายในพจนานุกรม และเพิ่มคำว่า “ท่าน” ไว้ข้างหน้า เพื่อแสดงถึงความเคารพต่อบุพพการี และเหมาะสมกับบริบททางสังคมในยุคโบราณ

2. **กลวิธีการแปลแบบอธิบายความ** พบทั้งหมด 58 คำ คิดเป็น 10.55% แบ่งเป็น 4 ประเภท ได้แก่ 1) **ด้านวัตถุ:** 茱萸养荣汤 (น้ำแกงแก้หวัด)、半夏藿香汤 (ยาแก้ปวดอักเสบ) 2) **ด้านสังคม:** 奈何桥 (สะพานสายน้ำที่ไม่หวนคืน)、酒令 (วิธีของพวกคอสุรา)、倒插门 (แต่งเข้าบ้านคนอื่น) 3) **ด้านศาสนาและความเชื่อ:** 有仙缘 (สื่อสารกับเซียนได้)、玄光镜 (กระจกส่องดู) 4) **ด้านภาษา:** 竹篮打水一场空 (ไม่ได้อะไร)、如狼似虎 (ดุร้ายเจ้าเล่ห์)、盆满盈钵 (แสวงหากำไรได้ตั้งเยอะ)

ในการแปลคำทางวัฒนธรรมโดยใช้กลวิธีการแปลแบบอธิบายความ ผู้แปลไม่สามารถหาคำในภาษาปลายทางมาเทียบเคียงได้ จึงถ่ายทอดความหมายของคำนั้นโดยใช้วิธีการอธิบาย ตัวอย่างเช่น

ต้นฉบับ 我许家就汉文这一条独苗，怎么可能去倒插门。

ฉบับแปล ตระกูลสืบลูกชายคนเดียวคือฮั่นเหวิน จะไปแต่งเข้าบ้านคนอื่นได้อย่างไร

คำว่า倒插门สามารถแปลได้ว่า แต่งเข้าบ้านฝ่ายหญิง ในซีรีส์มีการกล่าวถึงชื่อของฝ่ายหญิงมาก่อน เมื่อแปลประโยคนี้ผู้แปลจึงใช้คำว่า “คนอื่น” แทน “ฝ่ายหญิง” เมื่อแปลตามตัวอักษร คำว่า倒插门 หมายถึง ล็อกประตูกลับด้าน สมัยก่อนประตูบ้านของชาวจีนมีสองบานประกบกันและมีช่องสำหรับสอดไม้คานเพื่อล็อกประตูจากในบ้าน หากช่องสำหรับสอดไม้คานถูกเปลี่ยนมาไว้ด้านนอก บ้านหลังนั้นก็ต้องล็อกประตูจากด้านนอกแทน 倒插门 หรือ การล็อกประตูกลับด้าน จึงได้ถูกนำมาเปรียบเทียบกับเหตุการณ์ที่ฝ่ายชายแต่งงานกับฝ่ายหญิงแล้วต้องย้ายเข้าบ้านฝ่ายหญิง แทนที่จะเป็นฝ่ายหญิงย้ายไปอยู่กับครอบครัวฝ่ายชายตามประเพณีจีนที่มีมาแต่เดิม (You Hua Shuo Yi, 2022) จะเห็นได้ว่า คำว่า 倒插门 มีความหมายโดยนัย ซึ่งต้องอาศัยความรู้ทางวัฒนธรรมจีนในการตีความ ผู้แปลจึงเลือกใช้กลวิธีการแปลแบบอธิบายความว่า แต่งเข้าบ้านคนอื่น เพื่อให้สื่อความหมายได้ตรงตามต้นฉบับมากที่สุด

3. กลวิธีการแปลตรงตัวผสมกับการทับศัพท์ พบทั้งหมด 49 คำ คิดเป็น 8.91% แบ่งเป็น 4 ประเภท ได้แก่ 1) ด้านนิเวศ: 峨眉山 (ยอดเขาเอ๋อเหมย)、西湖 (ทะเลสาบซีหู)、龙胆草 (หญ้าหลงตัน) 2) ด้านวัตถุ: 罗汉果茶 (ชาหล่อฮังก้วย)、天龙粉 (ผงเทียนหลง)、芙蓉壁 (หยกฝูหรง) 3) ด้านสังคม: 大理寺 (ศาลต้าหลี่)、御街 (ถนนอวี)、月老庙 (วัดเยว่เหล่า) 4) ด้านศาสนาและความเชื่อ: 孟婆汤 (น้ำแกงยายเม้ง)、二郎神君大人 (ไต้เท้าเทพเอ๋อหลั่ง)、女娲娘娘 (เทพธิดานวี่ว้า)

ในการแปลคำทางวัฒนธรรมโดยใช้กลวิธีการแปลตรงตัวผสมกับการทับศัพท์ ผู้แปลจะเทียบเคียงความหมายจากภาษาต้นฉบับร่วมกับการถอดเสียงโดยตรงจากคำในต้นฉบับ กลวิธีนี้ใช้กับคำที่เป็นชื่อเฉพาะ เช่น ชื่ออาหาร ชื่อสถานที่ ชื่อคน เป็นต้น ตัวอย่างเช่น

ต้นฉบับ 西湖夜景你没看过，对不对？

ฉบับแปล ยังไม่เคยเห็นทะเลสาบซีหูยามค่ำคืนละลึนะ ?

ทะเลสาบซีหู เป็นทะเลสาบน้ำจืดขนาดใหญ่ ตั้งอยู่ที่เมืองหางโจว มณฑลเจ้อเจียง สาธารณรัฐประชาชนจีน เนื่องจากทะเลสาบแห่งนี้เป็นสถานที่สำคัญของประเทศจีน หากแปลตรงตัวก็จะทำให้สับสนและอรรถรสของความเป็นจีนขาดหายไป ผู้แปลจึงเลือกใช้กลวิธีการแปลแบบทับศัพท์ คือถอดเสียงคำว่า xīhú เป็นภาษาไทยว่า “ซีหู” ร่วมกับการใช้กลวิธีการแปลตรงตัวแปล คำว่า hú แปลว่าทะเลสาบ เพื่อให้ผู้รับสารในวัฒนธรรมปลายทางเข้าใจได้ชัดเจนยิ่งขึ้นว่าหมายถึงสถานที่ใด

4. กลวิธีการแปลแบบทับศัพท์ พบทั้งหมด 36 คำ คิดเป็น 6.54% แบ่งเป็น 4 ประเภท ได้แก่ 1) ด้านนิเวศ: 当归 (ดั่งกุย)、灵芝 (เห็ดหลินจือ)、杨 (ต้นหยาง) 2) ด้านวัตถุ: 馒头 (หมั่นโถว)、秋露白 (เหล้าข้าวญี่ปุ่น)、红包 (อั่งเปา) 3) ด้านสังคม: 大师 (ไต้ซือ)、艄公 (ไต้กง)、江南 (เจียงหนาน) 4) ด้านศาสนาและความเชื่อ: 阿弥陀佛 (อามิตตาพุทธ)、太上老君 (ไท่ซังเหล่าจุน)、元始天尊 (หยวนสือเทียนจุน)

ในการแปลคำทางวัฒนธรรมโดยใช้กลวิธีการแปลแบบทับศัพท์ จะแปลโดยการถอดเสียงโดยตรงจากคำในต้นฉบับ กลวิธีนี้ใช้กับคำที่เป็นชื่อเฉพาะ เช่น ชื่ออาหาร ชื่อสถานที่ ชื่อคน เป็นต้น ตัวอย่างเช่น

ต้นฉบับ 我不过是因为饿极了，偷了两个馒头吃，就被他们抓到这大牢里来了。

ฉบับแปล ข้าแต่เพราะว่าหิว ไปขโมยหมั่นโถวมาสองลูก ก็ถูกพวกเขาจับเข้าคุกเลย

馒头 เป็นอาหารหลักของชาวจีนทางภาคเหนือ ทำด้วยแป้งนึ่งอย่างซาลาเปา ไม่มีไส้ ผิวด้านบนเรียบเนียน เหมือนใบหน้าของคน (Office of the Royal Society, 2012) ผู้แปลใช้กลวิธีการแปลทับศัพท์ โดยถอดเสียงเป็นภาษาไทยว่า หมั่นโถว เพื่อรักษาธรรมชาติของภาษาต้นทางไว้ และสื่อได้ว่าอาหารชนิดนี้มีต้นกำเนิดจากประเทศจีน

ในการแปลแบบทับศัพท์ นอกจากการถ่ายทอดเสียงจากคำในต้นฉบับตามแนวคิดของ Newmark แล้ว พบว่า ยังมีการเพิ่มคำเข้าไปเพื่อให้เกิดความชัดเจนขึ้น ผู้วิจัยจึงได้แบ่งกลวิธีการแปลแบบทับศัพท์เป็นประเภทย่อย เรียกว่า การแปลทับศัพท์แบบเพิ่มคำ ตัวอย่างเช่น

ต้นฉบับ 我爹房里不是有一株千年的灵芝吗?

ฉบับแปล ที่ห้องท่านพ่อ มีเห็ดหลินจือพันปีไม่ใช่หรือ

灵芝 เป็นเห็ดราชนิดหนึ่ง สีน้ำตาลแดง มีสรรพคุณแก้โรคหัวใจ ช่วยให้นอนหลับ พบมากในหลายมณฑลของประเทศจีน เช่น จี๋หลิน เหอเป่ย์ (Institute of Thai-Chinese medicine, n.d.) ผู้แปลใช้กลวิธีการแปลทับศัพท์ โดยถอดเสียงเป็นภาษาไทยว่า หลินจือ และเพิ่มคำว่า “เห็ด” เพื่อเพิ่มความกระจ่างให้ผู้รับสารในวัฒนธรรมปลายทาง

5. กลวิธีการแปลโดยการละ พบทั้งหมด 33 คำ คิดเป็น 6% แบ่งเป็น 5 ประเภท ได้แก่

1) ด้านนิเวศ: 玄龟 (เต่า) 2) ด้านวัตถุ: 鸳鸯戏水图 (ภาพนกเป็ดน้ำ)、伴生灵珠 (มุกดวงวิญญาณ)、活血补气的药 (ยากระตุ้นการไหลเวียนโลหิต) 3) ด้านสังคม: 夫妻对拜 (คำนับกันและกัน)、隐士高人 (ผู้สูงส่ง)、文房四宝店 (ร้านสี่สมบัติ)、王府 (จวน) 4) ด้านศาสนาและความเชื่อ: 孽妖 (ปีศาจ)、河妖 (ปีศาจ)、怨气咒雪 (คำสาปหิมะ)、十洲三岛仙翁 (เทพสิบทวีป)、钟云灵飞散 (ระฆังเมฆา) เป็นต้น 5) ด้านภาษา: 惨不忍睹 (ดูไม่ได้เลย)、吃喝玩乐 (เรื่องกินที่เยวเล่น)、天边朗月 (ดวงจันทร์บนท้องฟ้า)、趁火打劫 (ปล้น)、油尽灯枯 (น้ำมันหมด)

ในการแปลคำทางวัฒนธรรมโดยการละ ใช้ในกรณีที่เมื่อไม่แปลคำเหล่านั้น ก็ยังสามารถถ่ายทอดใจความสำคัญจากภาษาต้นฉบับได้ ตัวอย่างเช่น

ต้นฉบับ 如意她就如天边朗月，我只敢仰望，哪敢造次啊。

ฉบับแปล หรือเหมือนดวงจันทร์บนท้องฟ้า ข้าได้เพียงแต่มอง ไม่กล้าอาจเอื้อม

คำว่า 天边朗月 หมายถึง จันทรกระจ่างบนท้องฟ้า 朗月 คือ ดวงจันทร์ที่ส่องสว่าง หรือ จันทรกระจ่าง ส่วน 天边 แปลว่า บนท้องฟ้า ผู้แปลใช้กลวิธีการแปลโดยการละ กล่าวคือ ผู้แปลละคำว่า 朗 ที่แปลว่า สว่าง กระจ่าง โดยแปลคำนี้ว่า ดวงจันทร์บนท้องฟ้า แม้จะไม่ได้แปลคำว่า 朗 แต่ความหมายโดยรวมยังคงไม่เปลี่ยนแปลง เป็นการเปรียบเทียบความงามและความสูงส่งของหญิงสาวว่าเหมือนดวงจันทร์ที่ส่องสว่างอยู่บนท้องฟ้า ยากที่จะเอื้อมถึง

6. กลวิธีการแปลแบบใช้สำนวนเทียบเคียงหรือการแทนที่ด้วยสิ่งที่มีในวัฒนธรรมปลายทาง พบทั้งหมด 24 คำ คิดเป็น 4.36% แบ่งเป็น 4 ประเภท ได้แก่ 1) ด้านนิเวศ: 风鸟 (นกหงส์หยก)、雄黄 (หูดาล) 2) ด้านวัตถุ: 牛皮糖 (ดั่งเม) 3) ด้านศาสนาและความเชื่อ: 黄泉路上 (ทางแห่งกงล้อวัฏจักร) 4) ด้านภาษา: 以其人之道还治其人之身 (ดาต่อดา พันต่อพัน)、善恶有报 (ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว)、人面兽心 (หน้าเนื้อใจเสือ)

ในการแปลคำทางวัฒนธรรมโดยใช้กลวิธีการแปลแบบใช้สำนวนเทียบเคียงหรือการแทนที่ด้วยสิ่งที่มีในวัฒนธรรมปลายทาง ผู้แปลจะนำลักษณะเด่นของคำในต้นฉบับมาหาคำเทียบเคียงที่มีในวัฒนธรรมของภาษาปลายทาง หรือหาสำนวนที่มีความหมายเหมือนกันหรือใกล้เคียงกันมาเทียบเคียง ตัวอย่างเช่น

ต้นฉบับ 那王道陵根本就是人面兽心。

ฉบับแปล หัวใจเหี้ยมโหดเหมือนหน้าเนื้อใจเสือ

คำว่า 人面兽心 ตามพจนานุกรม现代汉语词典 ระบุว่า “面貌虽然是人，但心肠像野兽一样凶恶残暴” แปลว่า แม้ว่าใบหน้าเป็นคน แต่จิตใจเหี้ยมโหดเหี้ยมอำมหิตเยี่ยงสัตว์ป่า (Dictionary editorial office of Institute of language, Chinese Academy of Social Sciences, 2005) ในวัฒนธรรมปลายทางมีสำนวนที่เทียบเคียงกันได้และสื่อความหมายเช่นเดียวกัน คือ คำว่า หน้าเนื้อใจเสือ ซึ่งตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน หมายความว่า มีหน้าตาแสดงความเมตตา แต่ใจเหี้ยมโหด จะเห็นได้ว่าทั้งในสำนวนภาษาจีนและภาษาไทยมีการเปรียบเทียบใบหน้าและจิตใจว่ามีความแตกต่างกัน ในสำนวนจีนเปรียบว่า หน้า(เป็น)คน ใจ(เป็น)สัตว์ป่า ใช้สัตว์ป่าเป็นสัญลักษณ์สื่อถึงความดุร้าย ส่วนสำนวนไทยเปรียบว่า หน้าเนื้อใจเสือ “เนื้อ” ในสำนวนนี้คือสัตว์ประเภทเก้ง กวาง ทราบ ซึ่งเป็นสัตว์ที่ไม่เป็นอันตราย หน้าตาดี และใช้เสือซึ่งเป็นสัตว์ที่ป่าที่มีความดุร้ายในการสื่อถึงความเหี้ยมของจิตใจเช่นกัน (Saengthaksin, 2023) แม้ว่าสำนวนในทั้งสองภาษาจะเปรียบเทียบโดยใช้คำต่างกัน แต่สื่อความหมายเดียวกัน นั่นคือ หน้าตาดีใจดีมีเมตตา แต่จิตใจเหี้ยมโหดร้าย ผู้แปลจึงได้เลือกใช้กลวิธีการแปลโดยการใช้นำนวนที่มีในวัฒนธรรมปลายทางมาเทียบเคียง นอกจากจะถ่ายทอดความหมายให้ผู้ชมในวัฒนธรรมปลายทางเข้าใจได้ชัดเจนแล้ว ยังสามารถคงไว้ซึ่งสีสันและอรรถรสของภาษาต้นฉบับ

7. กลวิธีการแปลโดยใช้คำที่มีความหมายกว้างกว่าต้นฉบับหรือคำที่รู้จักกันโดยทั่วไป พบทั้งหมด 12 คำ คิดเป็น 2.18% แบ่งเป็น 5 ประเภท ได้แก่ 1) ด้านนิเวศ: 鹅卵石 (กรวด) 2) ด้านวัตถุ: 墨宝 (ลายมือ)、酥油饼 (ขนม) 3) ด้านสังคม: 女侠 (แม่นาง)、金顶 (ยอดเขา) 4) ด้านศาสนาและความเชื่อ: 七情六欲 (กิเลส)、寿元 (อายุ)、法眼 (สายตา) 5) ด้านภาษา: 算账 (จัดการ)

ในการแปลคำทางวัฒนธรรมโดยใช้กลวิธีการแปลโดยใช้คำที่มีความหมายกว้างกว่าต้นฉบับหรือคำที่รู้จักกันโดยทั่วไป ใช้กับคำที่มีลักษณะเฉพาะ ไม่สามารถหาคำในภาษาปลายทางมาเทียบเคียงได้อย่างสมบูรณ์ จึงเลือกคำที่มีความหมายกว้างกว่าต้นฉบับเพื่อถ่ายทอดความหมายแทน ตัวอย่างเช่น

ต้นฉบับ 连你汉文哥哥的墨宝都不认识了？

ฉบับแปล แม้แต่ลายมือพี่ห่านเหวินก็จำไม่ได้แล้วหรือ

คำว่า 墨宝 แปลว่า ลายมือที่ทรงคุณค่า ใช้ในการยกย่องชมเชยตัวอักษรหรือภาพวาดของผู้อื่น ผู้อื่น (Baidu Baike, n.d.) ในซีรีส์กล่าวถึงตอนที่เสี่ยวชิงและไป๋ชู่เจิน ได้รับเชิญมางานเลี้ยงที่บ้านของห่านเหวิน แต่หูอู่ซัดขวางไม่ให้ทั้งสองคนเข้าไปในบ้านตระกูลสวี เสี่ยวชิง จึงได้นำเทียบเชิญมาให้หูอู่ซิดู พร้อมทั้งยืนยันว่าลายมือที่ปรากฏในเทียบเชิญเป็นลายมือของห่านเหวิน ในบริบทนี้ผู้แปลใช้คำว่าลายมือ เมื่อเทียบกับภาษาจีนคือคำว่า 笔迹 ซึ่งมีความหมายกว้างกว่าต้นฉบับ เพราะไม่ได้สื่อถึงความทรงคุณค่า และไม่ได้แฝงนัยยะในการยกย่องชมเชย แต่สามารถถ่ายทอดความหมายที่ตัวละครเสี่ยวชิง ต้องการสื่อได้ครบถ้วนชัดเจนเช่นเดียวกัน

8. กลวิธีการแปลโดยใช้หลายกลวิธีร่วมกัน พบทั้งหมด 4 คำ คิดเป็น 0.73% มีเพียง 1 ประเภท คือ ด้านภาษา: 百花盛开 绿草如茵 (ดอกไม้บานสะพรั่งกลางทุ่งหญ้าเขียวขจี)、倾国倾城 (งดงามจนลุ่มเมืองได้)、花容月貌 (สวยราวกับดอกไม้)、如花似玉 (สวยเหมือนดอกไม้)

ในการแปลคำทางวัฒนธรรมโดยใช้หลายกลวิธีร่วมกัน ใช้ในกรณีที่ไม่สามารถเลือกกลวิธีที่เหมาะสมที่สุดมาใช้ในการแปลความได้ เนื่องจากลักษณะคำ และอิทธิพลทางวัฒนธรรมของทั้งภาษาต้นทางและภาษาปลายทาง ด้วยข้อจำกัดดังกล่าว จึงต้องเลือกกลวิธีการแปลมากกว่าหนึ่งกลวิธีมาผสมผสานกัน เพื่อให้สามารถถ่ายทอดความหมายได้ชัดเจนและถูกต้องมากที่สุด ตัวอย่างเช่น

ต้นฉบับ 那是因为我今天用了新的脂粉，这个天香保证姑娘家个个都是国色天香 倾国倾城。

ฉบับแปล คงเป็นเพราะข้าใช้ยาบำรุงผิวตัวใหม่ตัวนี้ ชื่อว่ายาเทียนเซียง มันจะช่วยบำรุงผิวพรรณให้หญิงงามขึ้นจนลุ่มเมืองได้

คำว่า 倾国倾城 แปลว่า ชาตินุ่มจมเมืองพังพินาศ โดยคำว่า 倾 หมายถึง พังทลาย 国 หมายถึง ประเทศชาติ 城 หมายถึง เมือง ใช้เปรียบเทียบรูปโฉมที่งดงามของสตรีที่ทำให้ผู้คนหลงใหลจนถึงขั้นชาตินุ่มจมเมืองพังพินาศได้ ตามพจนานุกรม 现代汉语词典 หมายความว่า 女子容貌很美。(ใช้บรรยายหน้าตาของสตรีที่มีความงดงามมาก) สำนวนนี้มาจากบทกวี 《李延年歌》ของ 李延年 ที่กล่าวว่า “一顾倾人城，再顾倾人国” หมายถึง มองสตรีที่สวยงามหยาตพามาดินจนสามารถทำให้ชาติต้องสิ้นสลายลงได้ (Iamworamate, 2005) ด้วยความหมายของสำนวนที่แฝงการเปรียบเทียบ หากแปลแบบคำต่อคำ จะทำให้ผู้ที่อยู่ต่างวัฒนธรรมไม่อาจเข้าใจในสิ่งที่ซ่อนอยู่ได้ทั้งหมด ผู้แปลจึงเพิ่มคำว่า งดงาม เพื่อขยายความให้ชัดเจนขึ้น และเลือกแปลแค่ 倾城 ซึ่งหมายถึง ลุ่มเมือง แต่ไม่แปล 倾国 เพื่อให้ความหมายกระชับยิ่งขึ้น จะเห็นได้ว่า ผู้แปลเลือกใช้สองกลวิธีร่วมกัน คือ การแปลโดยการอธิบายความ และการแปลโดยการละ โดยแปลสำนวนนี้ว่า “งดงามจนลุ่มเมืองได้” เพื่อให้ผู้ชมต่างวัฒนธรรมเข้าใจความหมายที่แฝงอยู่ และยังคงไว้ซึ่งการเปรียบเทียบให้เห็นภาพชัดเจนตามต้นฉบับอีกด้วย

อภิปรายผล

ผลจากการศึกษาเปรียบเทียบความถี่ของคำทางวัฒนธรรมแต่ละประเภทที่ปรากฏในซีรีส์จีน เรื่องตำนานนางพญางูขาว พบว่า คำทางวัฒนธรรมที่ปรากฏในซีรีส์จีน เรื่องตำนานนางพญางูขาว มีทั้งหมด 550 คำ แบ่งออกเป็น 5 ประเภท ได้แก่ คำทางวัฒนธรรมด้านภาษา (28.55%) พบมากที่สุด รองลงมาคือด้านสังคม (24.18%) ด้านวัตถุ (18.73%) ด้านศาสนาและความเชื่อ (17.27%) และด้านนิเวศ (11.27%) ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะซีรีส์เรื่องนี้เป็นแนวจินตนิยายที่มีรากฐานมาจากวรรณกรรมพื้นบ้าน ใช้ภาษาที่มีความงดงามและแฝงความหมายทางวัฒนธรรมที่ลึกซึ้งซึ่งเป็นเครื่องมือหลักในการถ่ายทอดเรื่องราวผ่านบทสนทนาของตัวละคร ได้แก่ การใช้สำนวนสุภาษิต ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะทางภาษาจีน เช่น 一手遮天 (ปิดแผ่นฟ้าด้วยมือข้างเดียว) เป็นต้น คำวัฒนธรรมด้านภาษาจึงเป็นคำที่พบมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของ Yang et al. (2014 as cited in Meng, 2023) ที่กล่าวว่าภาษาที่ใช้ในละครจีนย้อนยุคมีลักษณะเด่น 3 ประการ หนึ่งในนั้นคือมีสำนวนสืพยางค์จำนวนมาก และสอดคล้องกับความคิดเห็นของ Meng (2023) ที่กล่าวว่าภาษาจีนเป็นภาษาที่มีสำนวนมากที่สุดในโลก คนจีน

ยอมใช้จำนวนเป็นส่วนหนึ่งของการสื่อสารในชีวิตประจำวันตั้งแต่โบราณ รองลงมาคือด้านสังคม สะท้อนให้เห็นว่า โครงสร้างสังคมจีนเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนเรื่องราวและกำหนดบทบาทของตัวละคร ไม่ว่าจะเป็นบทบาท ในครอบครัว เช่น 娘亲 (ท่านแม่)、老大 (พี่ใหญ่) เป็นต้น หรือบทบาทในสังคม เช่น 女侠 (แม่นาง) ทั้งยัง สะท้อนให้เห็นถึงระบบชนชั้น เช่น 殿下 (ฝ่าบาท) ตามแนวคิดของขงจื้อ ที่กล่าวว่า 尊卑有序 หมายถึง ลำดับอาวุโส ถือเป็นการเคารพลำดับชั้นและปฏิบัติตามสถานะ ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของ Suesajluesakul et al. (2022) ที่กล่าวว่า คำเรียกขานในภาษาจีนแสดงถึงความแตกต่างทางสถานภาพสังคม กล่าวคือ สามารถ สะท้อนถึงฐานะสูงต่ำของคู่สนทนาได้ และสะท้อนแนวความคิดเรื่องระบบอาวุโส คำทางวัฒนธรรมทางวัตถุ จะปรากฏเฉพาะในบางฉาก จึงมีจำนวนน้อยกว่า เช่น 香囊 (ถุงเครื่องหอม) ปรากฏในฉากตลาด 灯笼 (โคม) ปรากฏในฉากงานรื่นเริง ส่วนคำทางศาสนาและความเชื่อ และด้านนิเวศปรากฏค่อนข้างน้อย จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า ภาษาและสังคมเป็นหัวใจหลักในการถ่ายทอดเรื่องราวในซีรีส์แนวโบราณ เนื่องจากเป็นสิ่งที่สะท้อนถึง บทบาทและพฤติกรรมของตัวละคร และคุณค่าทางวัฒนธรรมได้อย่างลึกซึ้ง ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัย ของ Chaleegul and Segkhoonthod Nathalang (2019) ที่พบว่าคำทางวัฒนธรรมด้านภาษาและด้านสังคมที่ปรากฏใน การแปลวรรณกรรมมีจำนวนมากกว่าคำทางวัฒนธรรมในด้านอื่น ๆ

ผลจากการศึกษาพฤติกรรมการแปลคำทางวัฒนธรรมที่ปรากฏในซีรีส์จีน เรื่องตำนานนางพญางูขาว พบว่า พฤติกรรมการแปลคำทางวัฒนธรรมที่ปรากฏในซีรีส์เรื่องนี้มีทั้งหมด 8 กลวิธี เรียงจากมากไปหาน้อยตามลำดับ ได้แก่ การแปลตรงตัว (60.73%) การแปลแบบอธิบายความ (10.55%) การแปลตรงตัวผสมกับการทับศัพท์ (8.91%) การแปลแบบทับศัพท์ (6.54%) การแปลโดยการละ (6%) การใช้จำนวนเทียบเคียงหรือการแทนที่ด้วยสิ่งที่มี ในวัฒนธรรมปลายทาง (4.36%) การใช้คำที่มีความหมายกว้างกว่าต้นฉบับหรือคำที่รู้จักโดยทั่วไป (2.18%) และการแปลโดยใช้หลายกลวิธีรวมกัน (0.73%) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะคำทางวัฒนธรรมในภาษาจีนส่วนใหญ่จะมี คำเทียบเท่าในภาษาไทย จึงเลือกใช้กลวิธีการแปลตรงตัวมากที่สุด เพราะสื่อสารได้ชัดเจนและรักษาความหมาย ของต้นฉบับได้ดี รองลงมาคือ การอธิบายความ โดยมากใช้กับสำนวนที่แฝงความหมายทางวัฒนธรรมจีน และไม่มี สำนวนเทียบเคียง ซึ่งจัดอยู่ในประเภทคำทางวัฒนธรรมที่พบมากที่สุดเ็นบทบรรยายท่ายภาพของซีรีส์เรื่องนี้ จึงเป็น กลวิธีที่พบมากเป็นอันดับสอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Duangmala and Numtong (2022) ที่ศึกษาการแปลคำ ทางวัฒนธรรมจากภาษาไทยเป็นภาษาจีนในภาพยนตร์ ร่วงทรง โดยพบว่าผู้แปลนิยมใช้การแปลตรงตัวมากที่สุด เพื่อคงไว้ซึ่งความหมายเดิม รองลงมาคือการอธิบายความ เพื่อให้ผู้ชมต่างวัฒนธรรมเข้าใจความหมายได้ใกล้เคียงกับ ต้นฉบับ ขณะเดียวกันคำที่มีความซับซ้อนในด้านความหมายหรือรูปคำ มีรายละเอียดมาก จะใช้หลายกลวิธีรวมกัน เป็นคำที่พบได้น้อยที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Newmark (1988) ที่กล่าวว่าผู้แปลควรเลือกใช้กลวิธีการแปล ที่เหมาะสมกับบริบทของคำ โดยเฉพาะคำทางวัฒนธรรม ซึ่งอาจต้องใช้หลายกลวิธีเพื่อให้สามารถถ่ายทอดเนื้อหา ความหมาย และน้ำเสียงของต้นฉบับได้อย่างสมบูรณ์

สรุปผล

คำทางวัฒนธรรมที่ปรากฏในซีรีส์จีน เรื่องตำนานนางพญางูขาว สามารถจำแนกออกได้เป็น 5 ประเภท ได้แก่ คำทางนิเวศ วัตถุ สังคม ศาสนาและความเชื่อ และภาษา รวมทั้งสิ้น 550 คำ โดยคำทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้อง กับภาษาเป็นประเภทที่พบมากที่สุดหรือมีความถี่สูงสุด รองลงมา คือคำทางสังคม ส่วนคำที่พบน้อยที่สุด คือ

คำทางนิเวศ ในด้านกลวิธีการแปล พบว่าผู้แปลใช้กลวิธีการแปลทั้งหมด 8 กลวิธี โดยมี 6 กลวิธีที่สอดคล้องกับแนวคิดของ Newmark (1988) คือ การแปลตรงตัว การแปลแบบอธิบายความ การละ การทับศัพท์ การใช้สำนวนเทียบเคียงหรือการแทนที่ด้วยสิ่งที่มีในวัฒนธรรมปลายทาง การใช้คำที่มีความหมายกว้างกว่าต้นฉบับหรือคำที่รู้จักโดยทั่วไป นอกจากนี้ยังมีการจำแนกเพิ่มเติมจากแนวคิดของ Newmark (1988) อีก 2 กลวิธี ได้แก่ การแปลตรงตัวผสมกับการทับศัพท์ และการใช้หลายกลวิธีรวมกัน กลวิธีที่ใช้มากที่สุด คือ การแปลตรงตัว กลวิธีที่ใช้น้อยที่สุด คือ การใช้หลายกลวิธีรวมกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Duangmala and Numtong (2022) ที่ศึกษาการแปลคำทางวัฒนธรรมในภาพยนตร์เรื่อง ร่วงทรง โดยพบว่า กลวิธีที่ผู้แปลนิยมใช้มากที่สุดคือการแปลตรงตัวเช่นกัน นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานของ Meng (2023) ที่ศึกษาการแปลสำนวนจีนในซีรีส์ *The Untamed* ซึ่งระบุว่าผู้แปลมักใช้การแปลตรงตัวและอธิบายความ เพื่อรักษารสทางวัฒนธรรมและช่วยให้ผู้ชมเข้าใจได้ง่าย อย่างไรก็ตาม งานวิจัยฉบับนี้มีข้อค้นพบเพิ่มเติม คือ การใช้กลวิธี “ผสมผสาน” เช่น การละคำร่วมกับการอธิบายความ แม้จะมีสัดส่วนน้อย แต่มีประสิทธิภาพสูงในการถ่ายทอดวัฒนธรรมที่ซับซ้อน ซึ่งเป็นมุมมองที่สามารถขยายต่อในงานวิจัยด้านการแปลเชิงวัฒนธรรมในอนาคต การเลือกใช้กลวิธีการแปลขึ้นอยู่กับลักษณะของคำ บริบทของเนื้อหา และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมของทั้งภาษาต้นทางและปลายทาง ผู้แปลจึงจำเป็นต้องมีทั้งความสามารถด้านภาษาและทักษะในการตีความความหมายทางวัฒนธรรม เพื่อให้สามารถถ่ายทอดความหมายได้อย่างถูกต้อง ครบถ้วน และตรงตามเจตนารมณ์ของต้นฉบับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ในการเลือกใช้กลวิธีการแปล ผู้แปลควรคำนึงถึงความเข้าใจของผู้ชมชาวไทย และความละเอียดอ่อนของวัฒนธรรมจีน เพื่อไม่ให้ความหมายคลาดเคลื่อน หรือตีความผิดพลาด โดยเฉพาะในกรณีที่คำทางวัฒนธรรมมีความเฉพาะเจาะจงหรือแฝงความหมายทางวัฒนธรรม สังคม และประวัติศาสตร์ นอกจากนี้ ผู้แปลควรแสวงหาความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมทั้งต้นทางและปลายทางอย่างสม่ำเสมอ และพัฒนาทักษะการใช้กลวิธีการแปล เพื่อให้สามารถถ่ายทอดความหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพและตรงตามเจตนารมณ์ของต้นฉบับ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ผู้วิจัยสามารถขยายขอบเขตของการศึกษาไปยังซีรีส์จีนประเภทอื่น ๆ ได้ เช่น แนวปัจจุบัน แนวประวัติศาสตร์ หรือแนวแฟนตาซี เพื่อเปรียบเทียบลักษณะของคำทางวัฒนธรรมและกลวิธีการแปลในบริบทที่หลากหลาย และศึกษาผลกระทบของการแปลต่อความเข้าใจของผู้ชม เช่น ทำการวิจัยเชิงสำรวจ เพื่อวัดว่าแต่ละกลวิธีมีผลต่อการความเข้าใจของผู้ชมอย่างไร

องค์ความรู้ใหม่

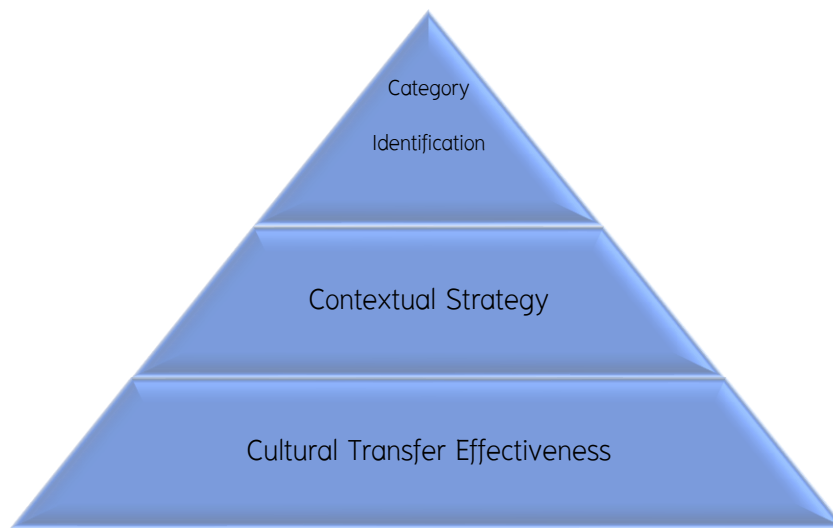

Figure 1 Cultural Translation in Chinese–Thai Subtitles

From: Translation techniques of cultural words in Chinese series “The legend of white snake” subtitles

จากโมเดลดังกล่าวทำให้ทราบว่า บทความนี้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องกลวิธีการแปลคำทางวัฒนธรรมจากภาษาจีนเป็นภาษาไทย ในบทบรรยายท้ายภาพของซีรีส์จีน เรื่องตำนานนางพญางูขาว ผู้วิจัยจำแนกคำทางวัฒนธรรม (Category Identification) ออกเป็น 5 ประเภท โดยอาศัยแนวความคิดของ Nida (1964) ได้แก่ คำทางวัฒนธรรมทางนิเวศ ทางวัตถุ ทางสังคม ทางศาสนาและความเชื่อ และทางภาษา และเลือกใช้กลวิธีการแปลตามบริบท (Contextual Strategy) โดยพิจารณาจากประเภทคำ ลักษณะเฉพาะของคำ และโทนเรื่อง แบ่งออกเป็น 8 กลวิธี ได้แก่ การแปลตรงตัว การอธิบายความ การแปลตรงตัวผสมกับการทับศัพท์ การทับศัพท์ การละ การใช้สำนวนเทียบเคียงและแทนที่ด้วยสิ่งที่มีในวัฒนธรรมปลายทาง การใช้คำกว้างกว่าต้นฉบับ การใช้หลายกลวิธีรวมกัน และประเมินประสิทธิภาพของการถ่ายทอดวัฒนธรรม (Cultural Transfer Effectiveness) ของแต่ละกลวิธี ได้ดังนี้

1. การแปลตรงตัว เป็นกลวิธีที่ทำให้ผู้ชมชาวไทยเข้าใจความหมายที่ผู้แปลต้องการสื่อได้ครบถ้วนถูกต้อง ทั้งยังสามารถรักษารสและบรรยากาศของภาษาต้นทางไว้ได้ มักใช้กับคำหรือสำนวนที่ปรากฏในทั้งสองภาษา
2. การอธิบายความ เป็นกลวิธีที่ทำให้ผู้ชมข้ามผ่านบริบททางวัฒนธรรมได้ กล่าวคือ การอธิบายความช่วยให้เข้าใจความหมายทางวัฒนธรรมที่แฝงอยู่ได้ชัดเจนและใกล้เคียงกับความหมายของต้นฉบับ แต่ไม่สามารถรักษารูปแบบคำในภาษาต้นทางได้ จึงอาจทำให้สูญเสียคุณค่าทางวรรณศิลป์และอรรถรสของต้นฉบับไป
3. การแปลตรงตัวผสมการทับศัพท์ เป็นกลวิธีที่นอกจากจะช่วยรักษาลักษณะของภาษาต้นทางจากการทับศัพท์ไว้ได้แล้ว ยังช่วยให้ผู้ชมเข้าใจความหมายได้ง่ายขึ้นจากการแปลตรงตัว
4. การทับศัพท์ เป็นกลวิธีที่รักษาลักษณะของวัฒนธรรมต้นทางได้ดี แต่ไม่สามารถสื่อความหมายได้ชัดเจน บางครั้งจึงมีการเพิ่มคำเพื่อให้สื่อความหมายได้ดียิ่งขึ้น เหมาะกับการแปลชื่อเฉพาะ เช่น ชื่อบุคคล ชื่อสถานที่ เป็นต้น
5. การละคำ เป็นการไม่แปลคำที่ไม่ส่งผลต่อความหมายหลัก ทำให้บทบรรยายมีความกระชับ เหมาะสำหรับการแปลซีรีส์ที่จำกัดความยาวของประโยคสนทนา
6. การใช้คำหรือสำนวนเทียบเคียง เป็นการลดช่องว่างทางวัฒนธรรมที่เกิดจากคำหรือสำนวนที่มีลักษณะเฉพาะ ด้วยการใช้สิ่งที่

ผู้ชมคุ้นเคย หรือสิ่งที่มีอยู่แล้วในวัฒนธรรมปลายทางมาแทนที่ ทำให้ผู้ชมเห็นภาพชัดเจนขึ้น 7. การใช้คำกว้างกว่าต้นฉบับเป็นกลวิธีที่ทำให้ผู้ชมที่ไม่มีความรู้ทางวัฒนธรรมจีนเข้าใจความหมายได้ แต่ไม่สามารถถ่ายทอดความหมายทางวัฒนธรรมได้อย่างครบถ้วน 8. การใช้หลายกลวิธีรวมกัน เป็นกลวิธีที่เติมเต็มจุดอ่อนของแต่ละกลวิธี ทำให้สามารถถ่ายทอดได้ทั้งเนื้อหาและความหมายแฝงทางวัฒนธรรม กลวิธีการแปลคำทางวัฒนธรรม ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมหลายประการ แบ่งเป็น 3 ด้าน คือ ด้านภาษาและวัฒนธรรม ทำให้ผู้แปลเข้าใจกระบวนการแปลคำทางวัฒนธรรมได้อย่างมีระบบ สามารถถ่ายทอดความหมายข้ามวัฒนธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้านวิชาการ สามารถสร้างแนวการสอนการแปลโดยเน้นความเข้าใจทางวัฒนธรรมได้ ด้านอุตสาหกรรมสื่อ ช่วยให้นักแปลเลือกกลวิธีการแปลได้อย่างเหมาะสม และยกระดับคุณภาพการแปลบทบรรยายใต้ภาพในภาพยนตร์หรือซีรีส์ให้ดียิ่งขึ้น

การแปลคำทางวัฒนธรรม เปรียบเหมือน “สะพานเชื่อม” ระหว่างวัฒนธรรมต้นทางและปลายทาง ที่ทั้งรักษาลักษณะทางวัฒนธรรมและอรรถรสของภาษาต้นทางไว้ และทำให้ผู้ชมในวัฒนธรรมปลายทางสามารถเข้าถึงและเข้าใจวัฒนธรรมต้นทางได้ โมเดล 3C โดยเฉพาะองค์ประกอบ C3 จึงเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้นักแปลตระหนักถึง “คุณค่าทางวัฒนธรรม” ไม่ใช่เพียง “การถ่ายทอดความหมายทางภาษา” เท่านั้น

References

- Baidu Baike. (n.d.). *Chinese idioms*. <https://baike.baidu.com>
- Chaleegul, W., & Segkhoonthod Nathalang, S. (2019). Strategies for translating cultural words from Thai to English: a case study of the story of Jan Dara by Usana Phleangtham. *VACANA Journal*, 7(1), 1–20. <http://rs.mfu.ac.th/ojs/index.php/vacana/article/view/183/215>
- Cidianbao. (2024). *Meaning and Explanation of the word Niangqin*. <https://www.cidianbao.com/cidian/kts4vg5.html>
- Dictionary editorial office of Institute of Language, Chinese Academy of Social Sciences. (2005). *Contemporary Chinese Dictionary* (5th ed.). The Commercial Press.
- Duangmala, V., & Numtong, K. (2022). A study of translation strategies and errors in translating cultural words and phrases from Thai to Chinese in “Rang Zong” movie subtitles. *Chinese Studies Journal Kasetsart University*, 15(2), 251–291. <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/CSJ/article/view/258077>
- Iamworamate, T. (2005). *Chinese–Thai dictionary* (15th ed.). Ruamsarn.
- Institute of Thai–Chinese Medicine. (n.d.). *The study of lacquered mushroom*. <https://tcm.dtam.moph.go.th/images/files/research3.pdf>
- Kasemsap, S. (1977). Benjamad. *Horticultural Journal*, 12(1), 23–60.

- Meng, C. (2023). *The translation of Chinese idioms to Thai: a case study of Chinese drama series "The Untamed"*[Master's thesis, Silpakorn University].
- Newmark, P. (1988). *A textbook of translation*. Prentice Hall.
- Nida, E. A. (1964). Linguistics and ethnology in translation—problems. In D. Hymes (Ed.), *Language in Culture and Society: A Reader in Linguistics and Anthropology* (pp.194–208). Harper & Row.
- Office of the Royal Society. (2012). *Mantou*. www.orst.go.th
- Petcherdchoo, S. (2012). *Basic Chinese–Thai translation*. Academic Publication Project, Faculty of Arts, Chulalongkorn University.
- Pharaphoch, P. (2012). Translation of cultural terms in “*Memoirs of a Geisha*”. *Journal of Language and Culture*, 31(1), 5–17. <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JLC/article/view/20281>
- Phinitphuwadon, S. (2000). *The professional translator's handbook* (3rd ed.). Nanmee Books.
- You Hua Shuo Yi. (2022, December 19). *Why do ancient people call a son-in-law who lives with his wife's family "a door-in son-in-law"? What does the character "Zhui" mean in "Zhuixu"?*. https://www.sohu.com/a/618621466_531735
- Riangsiri, P. (2020, March 27). Strategies for translating cultural specific taboo words in subtitles from Thai into English in Y (YAOI) series: a case study of “Love by Change”. In Conference paper *the 2020 National Academic Conference of North Bangkok University: Human Resources Development for the Digital Economy and Society Era*, Bangkok, Thailand.
- Saengthaksin, Y. (2023). *Decoding 313 Thai idioms*. Sathaporn Books.
- Suesajluesakul, P., Chuensabai, W., Imviset, W., Leelatrakarnkun, K., & Srisurach, A. (2022). Cultural reflection in Chinese address terms. *Journal of Humanities and Social Sciences (JHUSOC)*, 20(2), 43–60. <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jhusoc/article/view/260849>
- Yang, Q., Wu, C., & Li, S. (2014). Translation of subtitles of Chinese costume tv series. *Decision and Information*, 5, 75–76.